

פרוטוקול מס. 17

מישיבת ועדת החינוך והתרבות, שהתקיימה ביום ב'
א' באדר ב' תש"ל - 9.3.70, בשעה 11.00 לפנ"צ.

נ כ ח ו - חברי הוועדה:

א. כץ - היו"ר
שושנה ארבלי-אלמוזלינו
נ. אליעד
מ. בן-פורת
ז. הרמן
מ. ידיד
אסתר רזיאל-נאור
יוסף המיר
צ. מ. נריה

מוזמנים:

מר ח. וייץ - משרד החינוך והתרבות
מר ר. פנון - " " "

סגן שר החינוך והתרבות - א. ידלין

מר מיוחס - משרד החינוך והתרבות

תנועות הנוער:

מר ז. דוד - משרד החינוך והתרבות
מר שמואל הרמתי - משרד החינוך והתרבות
מר משה זילקה - התאחדות הצופים
מר ליסמן אברהם - מחנות העולים
מר שלמה סמסון - בני עקיבא
מר אמנון ברזל - הנוער העובד
מר אריה בכר - בית"ר
מר יצחק לב - השומר הצעיר
מר שמואל עמנואל - עזרא (פא"י)
מר גדעון אלעד - הצופים
מר דוד קורן - הצופים
מר יהושע פורר - המכבי הצעיר
מר אריה גלזמן - הנוער העובד והלומד הלאומי

מזכיר הוועדה:

מר פ. פלקסר

ר ש מ ה :

שולמית פרג.

- בסדר-היום:
1. המשרד הדיון על החינוך הגופני בבתי הספר היסודיים והעל-יסודיים: השובות נציגי משרד החינוך והתרבות, מר ר. פנון ומר ח. וייץ לשאלות חברי הוועדה.
 2. שמיעת דבריהם של נציגי הנועות הנוער על בעיותיהם.

--- --

היו"ר א. כץ:
אני פותח את הישיבה.
אנו נשמע פתה את השובות נציגי משרד החינוך והתרבות - מר פנון ומר וייץ לשאלות חברי הוועדה.
בבקשה.

מר ר. פנון:
לשאלתו של חבר הוועדה קורן - אם אנחנו דואגים לכושר גופני, ואם אנחנו מנצלים את זה גם לערכים חינוכיים אחרים: - אנחנו מפנים את שימת לבנו גם לערכים חינוכיים. בחינוך הגופני ניתנת אפשרות להקנות ערכים מסוג זה. אנחנו שמים לב להקניית הרגל, התנהגות, משחקים ועוד; ניתנת אפשרות לפתח בקרב הנוער את רגשי החברות, את כושר הארגון להתמצאות, לשליטה עצמית ועוד. כאמור, זה נמצא בטיפולנו, ומצד שני אנחנו שמים לב באופן רציני לבעיה זו. ואנחנו חושבים שהגענו להישגים בשטח זה. לדוגמה: אם אנחנו עורכים כינוס ספורט, ואנחנו אומרים לילדים שאין לצהול ולשמוח במקרה של נצחון, אלא יש לברך את המנוצח, ואכן הדבר הזה מתקבל - הרי שאנחנו רואים בזה הישג.

אינני יודע אם אחר כך שומרים על ערכים אלה. אנחנו רואים את הכיתה שלא התחילה להתחרות, ומאוחר יותר אנחנו רואים את התנהגותה - הרי שאת התוצאה הזו אנחנו רואים כהישג.

לגבי שאלה אחרת אשר נגעה לבעיית ילדים בגילים נמוכים, כיתות א'-ב', ומהו הפתרון לכך? - ישנו צורך דחוף בתשומת לב יותר גדולה משננתת עד עכשיו. לא משרד הבריאות מטפל, ואף לא משרד החינוך מטפל בילדים בגילים אלה. בעיה זו חייבת להיות בטיפולם של הרשויות המקומיות. אכן, אנו עושים משהו, אך אין זה מניח את הדעת. חייב לקום גורם לכך שידאג ויפעל לגילאים אלה שיקבלו טיפול ע"י מומחה. וכך לקבל הכוונת מטפל מומחה.

- לחברת הכנסת רזיאל-נאור: יש לנו 250 חוגים בבתי ספר המיועדים לספורטאים מצטיינים. (היו"ר א. כץ: לאו דוקא מצטיינים, השאלה היא אם מחקיימים חוגים לספורט לאחר שעות הלימודים?) ישנם 250 חוגים להתעמלות, טניס, משחקי ספורט שונים. בכל חוג יש כ-15 תלמידים. בדרך כלל איננו עוברים את המספר הזה, וזאת על מנת לאפשר טיפול יותר טוב.

נוסף לכך, קיימות פעולות שמאורגנות ע"י הרשויות המקומיות, במסגרות בתי התלמיד ועוד.
במידה וכוונת השאלה היא, אם קיימים חוגים לכל ילד כדי לעסוק בשעות אחר הצהריים - הרי שאני אומר כי ילד יכול להיות או במסגרת המצטיינים או במסגרות אחרות של החינוך המשלים.

- נשאלתי, למה לא הצליחו אגודות הספורט למשוך את כל הנוער? - אנחנו מספלים בנושא זה. זו אחת הבעיות הכאובות שאולי הפתרון של אי הצלחה מסויימת נובעת מאותה העובדה שאגודות ספורט לא הצליחו לספח ולקלוט את בני הנוער המצטיינים והלא-מצטיינים.

אני חייב לציין כי הפעולה למצטיינים היא, למעשה, פעולה די צעירה. אגודות הספורט, לפי שעה, לא הצליחו לעלות על הכוונת של המצטיינים.

יש לנו כ-100 כנוסי ספורט באתלטיקה קלה ושחיה. כאמור, לא הצליחו לקלוט אותם במידה מספקת.

- תשובה לשאלת היושב-ראש: הנכון הוא, שבדרך כלל המורה לחינוך גופני המגיע לגיל 50, מוטב היה אילו היה עובר לפעילות אחרת, כי הצורך בהדגמה - לא תמיד עולה בהצלחה אצלו. אכן זו בעיה, ולא דווקא מאפינת את המורה הזה. זו בעיה עולמית.

אנחנו נתנו את דעתנו על כך שהתלמיד הלומד בבית המדרש, יוכל לקנות לו אם לא מקצוע, הרי התמחויות אחרות. ואכן במכון וינגייט מורים אלה מתמחים בכמה דברים אחרים, כמו: ג'ודו, חינוך מיוחד, נופש. כמו כן הם לומדים טבע, גיאוגרפיה, חשבון. אולם הסתבר שזה לא הצליח, כי המסגרת בבתי הספר היסודיים מקשה על כך.

לגבי השכלה אקדמאית - התלמיד יצטרך ללמוד חינוך גופני ועוד מקצוע כללי. אי לזאת, שורה של מורים ותיקים הצליחו במשך הזמן לעבור לפעולות אחרות, או לפעולות ארגון במסגרת הרשויות המקומיות. הם מנהלי מחלקות הספורט ברשויות המקומיות. זאת ועוד: שורה של מורים השתלמה והגיעה למשרות מנהליות בבתי הספר היסודיים.

- לגבי השאלה שנגעה בהפרדת בנים-בנות: - אנחנו סבורים כי הפרדה כזו צריכה להתחיל בכיתה ו' של בית ספר יסודי. אולם, בבתי ספר קטנים אי אפשר להכניס גם מורה וגם מורה. אולם, הרפורמה באה לעזרת פתרון מלא של הבעיה, ואז אנחנו מפרידים בין בנים ובנות. במידה שזה לא נעשה, יתכן שזה בגלל קשיים טכניים. (היו"ר א. כץ) אולי על ידי מזוג כיתות בשעור התעמלות - שתי כיתות בנים-בנות, ושתי כיתות בנות-בנות).

בבית ספר יסודי אם באה הפרדה, הרי שאנו ממזגים שתי כיתות ז'-ח'. בתי ספר על יסודיים נמצאים במצב יותר טוב.

40 בנים ו-40 בנות, זה בסדר.

היו"ר א. כץ:

לא תמיד הדבר ניתן בגלל מספר הבנים והבנות בכיתות. יכול להיות 50 בנות

מר ח. וייץ:

ו-20 בנות.

מר ר. פנון:
אנחנו מייחסים חשיבות רבה שמורה לחינוך גופני יהיה בקי בידיעת הארץ, ויוכל לשמש מורה מדריך בזמן הטיולים והסיורים. ידיעת הארץ ניתנת במכון וינגייט במסגרת פעמיים לשבוע בשנה ראשונה. נוסף לכך הם מקבלים הדרכה מיוחדת לגבי ניהול טיולים בבתי ספר יסודיים. נעשים טיולים בשיתוף עם המחלקה להגנת הטבע. התוצאות הן בהחלט מניחות את הדעת ומהוות גורם חשוב מאד לגבי טיפוח טיולים בבתי ספר יסודיים.

אמרתי, שעל ידי כך שמורה מקבל הכשרה הן בלימוד המקצוע והן באופן מעשי בארגון טיולים בהיותו בבית המדרש, - הרי שנוסף לשעות הלימודים שלו הוא הופך להיות האחראי גם לנושא הטיולים, וכאן המורים מתייעצים אתו כיצד לטייל, איזה מסלול לבחור וכו'.

אני חייב לומר, כי הנסיון של לימוד גיאוגרפיה הראה שלא הצלחנו בכך. (א. רזיאל-נאור: הרי שאי אפשר להוציא את המורים לגיאוגרפיה כדי לאפשר למורים לחינוך גופני ללמד גיאוגרפיה.)

התמחויות אחרות יש במכון וינגייט -

בנופש ובטיפול בגיל רך.

הסידור המחייב הוא, שיהיה מורה כולל שלם, והוא תופס את כל השעות הפנויות. אבל יש בעיות די קשות בעניין זה, ואנחנו עוקבים אחרי הדבר הזה במשך שנים. לפני שנה עשינו סקר כדי לדעת מהו מספר המורים שלמדו חשבון וטבע שנקלטו, ואז התברר שמספרם היה קטן. לכן זה לא הצדיק סידור זה.

מר ח. וייץ:
לשאלת ח"כ אליעד לגבי הקשר בין רשות הספורט והפיקוח: - קיים קשר כזה, והשר ארן עצמו אמר פעם כי כל מה שנעשה מפתחת בית ספר ועד סיום הלימודים בית ספר על יסודי - זה נעשה במסגרת הפיקוח; כל מה שנעשה מחוץ לבית הספר - זה נעשה במסגרת הרשות.

כיום ישנם 600 בתי ספר על-יסודיים, והם עלולים לא לדעת מה זה רשות הספורט ומה זה פיקוח, ומה זה פיקוח גדנ"ע וכו'. לכן קבע השר ארן ואמר, כפי שכבר אמרתי קודם לכן - שכל מה שנעשה מפתחת בית ספר - זה נעשה במסגרת הפיקוח; וכל מה שנעשה מחוץ לבית הספר - זה נעשה במסגרת הרשות.

אחת לחודש ימים מתכנסים נציגי רשות הספורט ויושבים וקובעים פעולות משותפות, ואז ניתנים קורסים למצטיינים ועוד. למעשה, קיימת הבנה וקיים קשר אמיץ עם הגורמים. יושבים נציגים משני הצדדים וקובעים דברים, ואחר כך מוציאים אותם לפועל.

- לגבי השאלה באיזו מידה מנוצלים אתרי ומתקני הספורט בשעות אחר הצהריים? - התשובה מתחלקת לשניים: החלק הראשון של התשובה הוא, כן. יש לנו כ-400 קבוצות שמשחקות. אלה הם חוגי ספורט שונים שמשחקים בשעות אחר הצהריים, והם משחקים כדורגל, כדורסל ועוד; ליגות - יש כ-80 עד 120 מפגשים. כל אלה מתקיימים בשעות אחר הצהריים, וזה מנוצל עד כמה שאפשר.

מר ח. וייזן:

- המנהלים אינם מתגברים על הבעיה של חיוב תלמידים, שכן העומס על התלמידים איננו יכול לחייב אותם. מכל מקום, איננו יכולים להוסיף להם על מערכת הלימודים שלהם.

- לח"כ שלום לויין ששאל, האם יש בעלי תואר אקדמי בחינוך הגופני? - יש היום כ-500 מורים שמלמדים בבתי ספר על יסודיים. ל-250 איש מהם יש רשיון הוראה קבוע, ואילו ליחר 250 - אין.

אלה שגמרו בית ספר מסודר, כמו מכון וינגייט, ייכנסו לקורס של 6-7 חדשים, ואז יהיו לנו עוד 70%-80 מורים עם רשיון הוראה קבוע. מתוך 250 ישנם 6 או 7 אחוזים - וזה מהווה כ-20-25 איש - שיש להם תואר אקדמי. חלקם עשו את התואר הזה בחינוך אחר.

- האם נדרש המורה לחינוך גופני להציג תעודות? - דינו של מורה לחינוך גופני כדינו של כל מורה אחר בעל יסודי.

- מה הם הנושאים העיוניים שבהם אנחנו משתלבים? - נוסף לנושאים מעשיים, בעיות חינוך, בעיות חברה ועוד - 50% של כל ההשתלמויות מתקיימים בשיתוף פעולה עם האוניברסיטה, והמרצים על פי רוב הם של הסגל האוניברסיטאי. ד"ר לם היה פעמים רבות אצלנו.

- תקן השעות הממוצע באירופה - 3 שעות בעל-יסודי; בפינלנד, שבדיה, נורבגיה, אנגליה - על פי רוב זה 3 שעות; במרכז אירופה - 2 שעות. בצרפת - 2 שעות. אצלנו זה גם כן 2 שעות.

כאמור, מקבלים אצלנו 2 שעות חינוך גופני. אולם, 20% של כלל התלמידים מקבלים שעה נוספת במסגרת של חוגים.

היו"ר א. כץ: כמה מורים מלמדים ביסודי ועל יסודי?

מר ח. וייזן: מ-40% עד 50% בבתי ספר על יסודיים מלמדים המורים חלקית.

- לגבי השאלה: האם נעשה משהו למען התלמיד החלש? - יש חינוך גופני בבתי ספר על יסודיים, ולמצטיינים יש חוגי ספורט, כינוסים ועוד. כל זה ניתן לתלמיד חזק.

האמת היא, כי אנחנו לא קתגברנו על בעיית התלמידים החלשים. זוהי שאלה עדינה. קיימנו הרבה מאד דיונים על כך, ביחד עם העיריות, ואנחנו מחפשים דרך כדי לראות מה יש לעשות למען הילד החלש. אמנם חלו שינויים בדרכי החינוך הגופני. התלמיד אינו חייב לעשות בדיוק מה שחבריו עושים בשעת השעור. בו ברגע שהתלמיד עובר למכשירים, אז ניתן לו טיפול אינדיבידואלי.

מר ח. וייץ:

- אחת השאלות הקשות ביותר שנשאלתי
ע"י חברי הכנסת הייתה: אם זה טוב, אז מדוע רע? מה הם המרכיבים
של "טוב", ומה הם המרכיבים של "החלש"?

ברוסיה מוציאים ילד בגיל 8 או 9,
ובמקום לתת לו 6 שעות אימונים, נותנים לו 10 שעות... וזה למען
המולדת. שם מחנכים שחיה, אחלטיקה קלה. מלמדים רובוטים,
ולכן הם מגיעים להישגים. אבל הילד הממוצע אינו מגיע לזה.
הפרטים שקבלנו עליהם בטגים האחרונות, מראים שהם עדיין אינם
מספקים הכל.

אני יכול לומר, כי למעשה המצב של
בתי ספר על יסודיים משביע רצון. ומה הם המרכיבים של בית ספר טוב?
- הקשר בין החלמידים והמורה; הקשר בין ההנהלה והרשות המקומית
הוא רחב מאוד. אולם, כשקשר כזה לא נוצר - המצב הוא בכל רע.

- האם צה"ל במצבנו הנוכחי גורם
מדרבן או מעכב? - לצערי הרב, אני חייב לומר כי צה"ל כיום
הנו גורם מעכב. הספורטאי המצויין שסיים לימודיו טוב, נסגר
בצבא במשך 3 חדשים. כיום המצב איננו משביע רצון ואנחנו חייבים
לפעול בנדון זה.

לבסוף ברצוני לומר, כי במידה
שאנחנו נתגבר על כל הבעיות, ונאפשר לאגודות הספורט לקלוט
ספורטאים למעלה מהאחוז הנוכחי שהן קולטות - אני בטוח שהרמה
תגדל.

תודה רבה.

היו"ר א. כץ:

(נציגי משרד החינוך עוזבים את הישיבה,
ובמקומם נכנסים נציגי תנועות הנוער)

2. שמיעת דבריהם של נציגי תנועות הנוער על בעיותיהם.

אני מקבל בברכה את נציגי תנועות
הנוער.

היו"ר א. כץ:

בשבועות האחרונות העלתה הוועדה
על סדר יומה את בעיית הפעילות הספורטיבית מחוץ למסגרת הלימודית,
ומצפים מתנועות הנוער איזה חלק למילוי החלל ביומו של הילד - נער.
נערה - מגיל ד'-ה' ועד הצבא, הנח"ל, ועד בכלל.

שמענו סקירה מפי סגן שר החינוך מר ידלין
על נושא זה, וגם קבלנו נתונים סטטיסטיים לגבי נושא זה. ועתה
ברצוננו לשמוע מפיכם על בעיה זו, ואנחנו מייצאים לכם לא להתרחב,
כי כאמור, שמענו כבר על כך מסגן השר. הרחיבו בענין המסגרות והתכנים
שמהגוים מכנה-משותף בין תנועה זו או אחרת; בבעיות שהן ספציפיות
לתנועה זו או אחרת.

הייתי רוצה שכל נציגי תנועות הנוער
יבואו לידי ביטוי. לגבי הצגת הדברים, אני משאיר לכם. לאחר
שנשמע אחכם. אנחנו. כוועדת החינוך. נראה מה נוכל לסייע לכם.

מר אמנון ברזל - מזכיר הנוער העובד והלומד:

נדמה לי שתנועות הנוער נתקפות בשלוש

נקודות מרכזיות, שאותן אפרט:

(א) הבעיות הגשמיות נובעות מההיענות הגשמית שחייבת להיות מתאימה לדרישות. אנחנו חושבים, וגם משוכנעים, שלא חלו שינויי ערכים, אלא חלו ביטויי ערכים.

בעבר היו אומרים: חנכו את חבריכם להחנדות, לצרכי שעה במדינה מבחינת האחריות הכוללת, הרגשת החובה של כל פרט ופרט, העזרה ההדדית וכו'. האמת היא, שכל הערכים שהיו טובים בשנים הקודמות - טובים גם היום. חקלאי יהודי בישראל חייב לחרוש בשדה שלו; כייזם זה יכול להיות באוניברסיטה, כדי לתרום לעולם המדע בישראל. לכן נדמה לנו, שכל המסגרות שהן מעבר לחינוך המשלים - קיימות גם היום. ואתן דוגמה:

מאיזה מסגרות יצאו האנשים לישובי

ספר? הרי כל אלה באו מכל המסגרות של תנועות הנוער, מתוך ערך של התנדבות כוללת, ועל ידי כך נתנו ביטוי לצורך השעה.

גרעיני הנח"ל שידענו אותם כגרעינים

שהולכים להתיישבות, הולכים לטייס וזאת בגלל היקף צורך השעה, וזהו ביטוי ערך מסויים שלהם.

לא אתן דוגמאות נוספות אלא אם הדברים

דורשים תשובה נוספת.

מכל מקום, אנחנו משוכנעים שיש לתת

יהודיות קיוחדת שמבוססת על אלה של כל השנים.

(ב) בעיית השיטות: טוב, נדמה לי, כי

השיטות של תנועות הנוער שנובעות מתוך הצרכים של הגיל המתבגר - הן נכונות גם כיום. היחידה החברתית שפועלת בכל הסוגים - אם זה טיולים או אם זה מחנות - במרכזם עומדת היחידה החברתית, והשיטות לגביהן נכונות גם כיום; המדריך, המתנדב הצעיר, השפעתו על החניך; היחסים בין החניך ובין מורה למבוגר וכו' - ההזדהות הזו בהפרכי גיל, קיימת גם כיום.

נכון שיש משבר מסויים. כשאנחנו עומדים

בשנת 1970, כשהנוער הוא שונה בציליים, זחעולם שסובב אותו - משפיע עליו. לכן צורת תנועות הנוער מול כל תנועות הנוער האחרות - נראות לנו. נדמה לי שבמקומה זו של עידן מבולגני בעולם, של 1970 - אנחנו עומדים כסכנאים וגם מחנכים.

לגבי ההבדל היסודי שבמסגרות החינוך: ישנם

הרבה טכנאי חינוך, והמדריכים אינם עומדים על הרמה.

(ג) האם תנועות הנוער מסוגלות להתרחב

ולעבוד ולהשפיע על הנוער הישראלי? - כאן אני חייב לומר כי תנועות הנוער, מבחינת מספרן או השפעתן, ירדו.

בשנת 1952, כשבאה העליה החדשה לישראל,

הברירה שעמדה בפנינו הייתה: או להישאר תנועה קטנה, ואז לראות את המטרה היסודית שלנו; או להגיד שהערכים הם ערכים שאינם נופלים מהערך הזה. כלומר, חייבים לצאת לשטח ולפעול בכל השטחים, לצאת למקומות בהם הנערים זקוקים לטיפול איזה שהוא.

מר אמנון ברזל:

אין ספק שמבחינה רעיונית צריך להתמודד. וכאשר מתמודדים בין תנועה נוער סלקטיבית קטנה לבין תנועת נוער גדולה שמתרחבת כדי להגשים ערכים - הרי שלממדים אלה נותנים מערכת ערכים מסויימת. כאשר הנער מחליט באיזו צורה להגשים את הערכים אליהם הוא חונך בתנועות חינוך בתנועות נוער.

מאז 1952 הגיע הנוער העובד

ל-140 ישובי עולים, בפרברים ובאוכלוסיה.

כשהייתם במגדל-העמק נאמר לכם שאין

שם תנועת נוער, כשהאמת היא שיש שם קץ טוב של נוער העובד. אני עוד אחפש את המנהל של בית הספר שאמר זאת, כי אינני יודע במי האשם. יש שם טיפול יום-יומי טוב ומסור. יש שם צריף, ויש שם גם מגרש לכדורסל.

הנוער העובד בשנים האחרונות התרחב.

ואני חושב שכמעט אין היום שכבה בנוער הישראלי שאליה איננה מגיע תנועת נוער. // נער עובד שמבלה יומו בסדנה, קשה לו למצוא תעסוקה בשעות הערב, מול נער מהערים ומהשיכבה בעלת יכולת. הפער בין הנער העובד והנער העירוני - כל אלה נפגשים בנוער העובד. אין ספק שהבעיות האלה דורשות מאבקים רבים, ואני מעיז לומר שאין שיכבה שתנועות נוער לא מגיעות אליה. יש לי רושם שאותם נערים שמגיעים למסגרות בחינוך המשלים, ואשר התרגלו לחינוך חברתי - הולכים לאותן מסגרות שבהן התחייבות איננה קיימת. וזה רוב רובו של הנוער. נדמה לי שתנועות הנוער אינן מפגרות בהשגת הנערים במקום איזו שהוא.

לסיכום אני אומר, כי נדמה לי שיכולים

להגיד בקומה זקופה שיש מקום לתנועות נוער במסגרת החינוך המשלים. ופה אני מונה ארבע בעיות מרכזיות: המעיה המרכזית היא בתוכנו - וזה כוח אדם. אין לנו את הרמה ההדרכתית הדרושה לחנך נערים של שנת 1970. גם לא בין אותם הנערים שהפער ביניהם גדול, וטוב שהם צריכים לשמש דוגמה אישית. כל זה יחד אינם יכולים למלא את מקומם. מספרם אינו גדול.

ההדרכה שהיא בשכר, מספרה הוא עכשיו גדול.

ובה עובדים באופן חלקי או מלא בתנועות הנוער. התנאים הקיימים בתנועה שלי, אנחנו מסוגלים לתת למדריכים שבאים לעבוד אצלנו בשכר, הם: מדריך שמתחיל אצלנו עבודתו, אחרי שנת סמינר ואחר כך עוד שנה חלקית - מקבל 430 ל"י ברוטו. הוא יכול להגיע לשיא משכורת שמגיעה ל-680 ל"י. הוא מקבל הסמכה אצלנו. אבל הבעיה היא, שאין לו קביעות בעבודה. הם עובדים אצלנו על פי חוזים זמניים. התנאים האלה אינם מביאים אלינו את הרמה הדרושה לחנך בתנאים שלנו.

יש חלופה, כשליש בשנה, קצת יותר

- עד 40% בשנה.

הבעיה השניה היא: בעיה של שנת 1970.

אנחנו עוד לא השכלנו להקים מרכז מחקרי ועיוני על שיטות עבודה. נדמה לי שגם כאן משרד החינוך היה יכול לראות כאחד מתפקידיו, להקים זרוע מחקרית-עיונית-פדגוגית כדי לייצץ ולבדוק את עבודת תנועות הנוער במספרות בנוער.

מר אמנון ברזל:

הבעיה השלישית: זוהי בעיה של רשויות מקומיות. הקנים שלנו נמצאים ב"שובים שונים". הפער הקיים בין התמיכה של הרשויות המקומיות לגבי מסגרות החינוך המשלים הוא עצום. תנועות הנוער אינן מיוצגות ברשויות המקומיות למרות שמספר החניכים בתנועות הנוער עולה על מספר המחונכים והמטופלים בתנועות הנוער.

לצערנו, תנועות הנוער הן בבחינת מקבצות נדבות מול היד הרחבה והאפשרויות והנדיבות מאד בהן אנחנו רואים שתנועות הנוער יכולות לפעול. המתקנים צריכים להיות פתוחים לא לפני הבודד...

אנחנו נלחמים עם הבעיה הזו של רשויות מקומיות זה שנים, וללא כל הצלחה. אנחנו נלחמים לשילובנו במחלקות הנוער של הרשויות; אנחנו נלחמים לתיאום של הקמת בתי נוער. שלא תהיה שכונה עם שלוש מסגרות, ושכונה אחרת בלי כל מסגרת אחת. אמו כן אנחנו נלחמים על העלאת התקציב.

ישנן כמה נקודות, כשהנקודה המרכזית היא לשלב אותנו כשוויים בין שווים. בדקתי שלוש ארצות - אנגליה צרפת וארצות הברית, וראיתי שצרפת היא הקיצונית ביותר בזה שמשרד החינוך מממן ביחד עם הרשויות המקומיות את כל הפעולות של המסגרות השונות של החינוך המשלים - משקיעים בצורה פרופורציונלית מתקציב הפיתוח של הרשויות המקומיות, לפי מספר החניכים, ועל פי פיקוחו של משרד החינוך; באנגליה ובארצות הברית הדבר שונה במקצת. הרשויות המקומיות פועלות תוך פיקוח של משרד החינוך.

למעשה, אנחנו איננו מעוניינים כל כך בפיקוח. לדעתי, רשות מקומית הנה עצמאית כמעט לחלוטין. יש ראש עיר שאנחנו נמצאים אחרו בשיתוף השולה ובאידיליה מוחלטת. אולם יש ראש עיר אחר שאין כל אידיליה אחרו.

בעיה נוספת היא, בעיית הבניינים: הערכים לא השתנו, אבל הצורות הארכיטקטוניות השתנו. אנו נמצאים עדיין בצריפים. היום זה נחשב כבר לא סביבה חינוכית. האמת היא, כי איננו שואפים לבנייני פאר, אבל לא יכולים לעמוד בהתחרות בין בנייני פאר מול צריפים.

אם מכספי מפעל הפייס משקיעים לחינוך המשלים, הרי שנדמה לי כי תנועות הנוער זכאיות לדרוש שגם הן יקבלו איזה שהוא חלק כספי לאחת משתי הצורות: הקמת בניינים מכספי מפעל הפייס, או שמפעל הפייס יתן הלוואות לרשויות המקומיות תמורת בניית מועדונים לתנועות נוער. (מ. בן-פורת: לכמה תנועות נוער יכולים לתת?) כמה שיש. תנועות הנוער מסתדרות היטב ביניהן.

אם ענין זה קשור לרשויות המקומיות, הרי שנדמה לי כי הגיע הזמן שנמשיך לזהנות - כפי שנהננו משר 3 שנים - מהקרן הממשלתית גם בעתיד. כידוע, היתה קרן של 3 מליון ל"מ מתקציב הפיתוח של משרד החינוך להקמת מבנים לתנועות נוער, והיא היתה קיימת למשך 3 שנים. 3 גורמים הקימו בתים, וזה היה יפה מאד, אבל מאד מצומצם.

תודה רבה. אני מציע שלא לחזור על דברים שנאמרו כבר, אלא להציג את

היו"ר א. כץ:

הבעיה כפי שעומדת בפניכם.

מר גדעון אלעד - נציג הצופים:

הנני מזכיר הצופים מחצרים.

שתי הערות : אנחנו נמצאים בלחץ

ציבורי מחמיד בפתיחת שבטים, או צופים. הציבור עונה היום בלחץ בלתי פוסק. אנחנו חייבים להשיב אחר מספר לא מועט של בקשות מצד כל מיני אנשים.

(ב) כששאלנו את עצמנו, מהו הקריטריון

להצלחה או לכשלון? הרי שמצאנו כי בכל שנה-שנתיים, או כל תקופה שהיא - יש הבדל בין חינוך במסגרות אחרות של החינוך המשלים שהוקם בצורת פעילות מושפעת ומתעצבת בשנה הראשונה. מדי פעם בפעם אני שואל את אחניכים, וזה שהם מציינים.

(ג) לגבי התנועה שלנו: זה לא משנה את הבעיות

שלנו. תנועת הצופים היא תנועה בלתי-מפלגתית, וזמן רב היה הרושם בקרב הציבור שהיא מחנכת לשלוה פוליטית, ונדמה לי שזה לא נכון, שכן אנחנו מנסים לחנך לעירנות פוליטית, דבר שלא היה נכון בעבר. היום ודאי שאנחנו, בדרכים חינוכיות שלנו, מעודדים את העירנות הפוליטית ותוך ציון אי מפלגתיות.

התנועה מאגדת בתוכה דתיים ולא-דתיים

כאחד. אנחנו מתלבטים בבעיה כיצד לבטא את זה, כיצד להפגיש תחת קורת גג אחד מסורתיים ולא-מסורתיים, ולהפיק תועלת... אנחנו מאגדים בחובנו, במל-אביב, שבמים דתיים במסגרת הפעילות המנועית יחד. התנועה פועלת בתוך מסגרת התאחדות הצופים שכוללת בתוכה מספר ארגונים של צופים ערביים, ויש בזה אחוד. אכן נפגשים בכל מיני פעילויות, ואנחנו מקווים ליהפך לתנועה חינוכית.

(ד) יש לנו קשר הדוק עם הצופיות

הבינלאומית, וזהו דבר חשוב למדינה, ומבחינתנו - אנחנו מגיעים לצופים יהודים בחו"ל. דבר זה שייך למסגרות שנמצאות על סף ההתבוללות. בארצות הברית יש צופים יהודים, ויש מקומות שפועלים צופים במסגרת בתי כנסת, והם קשורים לצופיות בינלאומית.

כל תנועות קנוער בחלוציות בארצות

הברית מגיעות ל-30 אלף. אותה תמונה קיימת בארצות אחרות. לקשר זה מוכרח להיות ביטוי. הכוונה לקשר עם הצופיות הבינלאומית. ודוקא היהודית.

יש לנו קשר שלא במסגרת התנועה

העולמית, אלא במסגרת תנועה-אחות - יהודה הצעיר בארצות הברית, עם 10 אלפים חניכים; ו"מרחב" בדרום אפריקה. כאמור, אנחנו מקיימים מסגרות.

מדי שנה הולכות לעבוד כיתות י"א

בחנועות קנוער באמריקה. היינו חושבים שגם תנועות אחרות עושות זאת. גם בצרפת אנחנו עושים אותו דבר.

ועוד דבר: הדגש המיוחד שאנחנו

שמים על מה שאנחנו קוראים "השירות הקהילתי". מתוך רעיון השירות נבע הרצון של הליכה לנח"ל שלא כמו תנועות אחרות, שכן כתנועה צעירה יחסית - רק מ-1939 - נבע הרצון להשתלב בכל אלה. אנחנו רואים בזה עזרה או כלי חינוכי להתיישבות.

מר גדעון אלעד - נציג הצופים:

ישנם עוד שני אספקטים: (1) על התפרצות לעיירות פיתוח, עובדה שכיום איננו תנועה של ישראל הראשונה. יש לנו מאמץ רציני להתקדם, והדוגמה שלנו היא של בית שמר וקרית שמונה. המנהלים במקומות אלה לא היו אומרים שאין שם תנועת נוער...

(2) האספקט האחר הוא של צופי ים. פעם זה היה ימאות החישובית. השבטים האלה מתמקמים לאורך החופים ביפו, בעכו, בטבריה, בהרצליה ועוד. אנחנו עומדים להתמקם גם באילת.

אם נוסיף על הדברים שהח' ארנון אמר - הרי שאנחנו יכולים לומר כי אנחנו יכולים לעשות את המלאכה. אנחנו משוכנעים שיכולים לעשות את המלאכה.

הנה, עמדה בפנינו הבעיה אם להרשות ריקודים סלוניים או לא. במועצת התנועה הוחלט - וזה אחרי ויכוח סוער - להרשות ריקודים סלוניים. אולם, מסתבר שלחניכים עצמם היתה זו אכזבה. הם טוענים כי אין זו הבעיה, שכן הם רוצים חינוך תנועת נוער... הבעיה היא חכמים, פעילות ועוד...

זאת ועוד: אנו עומדים בפני אותה בעיה של כוח אדם ומשכורות. מדריך-שליח מקבל 120 ל"י.

בבסיס קיימים אצלנו ההורים והחניכים. לדעתנו, אם יהיו לנו הכלים החינוכיים המודרניים, המיבנים הרציניים יותר, היחלצות עם רשות החינוך, ואוירה ציבורית כללית לעניין כלל תנועות נוער - הרי אז תהיה באפשרותנו לעשות את המלאכה.

מר שמואל עמנואל - פועלי אגודת ישראל:

אני חושב שההבדל בין החינוך המשלים והתנועות נוגע בנקודה המרכזית - שיש מקום לכוון. החניך בחינוך המשלים מתחנך לדרוש מהמדינה, מהרשות המקומית, מהמדריך... ואילו המדריך בתנועות נדער מתחנך לתת... לדעתי, נקודה זו שווה לכל התנועות. את הנקודה הזו רואים בהרבה מקומות בשטח הציבורי במדינה.

החינוך המשלים איננו הרצוי, אלא זה המצוי... או שהגישה צריכה לעמוד באותה דאגה. כלומר, מצד המדינה צריכה להיות גישה של עדיפות... ובגישה עומדת הבעיה של התייחסות לתנועות נוער.

אם בצרפת חושבים שצריך להיות שוויון בין תנועות נוער ובין החינוך המשלים, הרי שקל וחומר אצלנו.

מכל מקום, אני חושב שהנקודה העקרונית היא שיש מקום להנחיה מצד הוועדה.

לגבי התנועה שלנו: 90% מכלל בני התנועה שלנו הם בני ישיבות. מתחילים מכיתה ד' - מגיל 10. מצד אחד אנחנו רואים חובה לעצמנו להיות בתנועה, ואז יש סתירה בין ההגשמה להתנדבות. ומצד שני - רואים בזה ערך חשוב. זאת ועוד: מצד אחד אנחנו רוצים לכוון את בני התיכון, ומצד שני - אנחנו רוצים שישתלבו בצרכי המדינה. לדעתי, במלחמת ששת הימים מצאו את השביל הנכון בין הצדדים.

נ. אליעד:

בראשית, עלי להודות כי אני תמיד הייתי בדאגה גדולה, ועתה, לאחר שמיעת הדברים, אני בהחלט משוכנע שתנועת נוער נתנה לי הרבה מאד. לא מעט הייתי חרד כשנדמה לי היה שהתנועות אינן ממלאות תפקידם. ועתה, אני ממש מרגיש טוב... אני רואה כוחות שעומדים ליד ההגה... זה מעודד מאד.

יש לי כמה שאלות: האם פועלים בצורה נמרצת בבעיה של תנועות נוער? זה חשוב מאד, ומתוך נסיון אני יודע כי זוהי באמת בעיה. אני מעדיף את תנועת הנוער. העיקר שהילדים יהיו במסגרת של תנועות נוער.

מה אנחנו יכולים לעשות כדי להבטיח שבתנועת נוער יהיו מוחזקים יותר יפה? לדעתי, הם מוחזקים לא יפה. אני אומר כך, אם יש לנו תנועות נוער, עם כוחות כאלה שיכולים להירתם לנושא זה - אז מה אנחנו יכולים לתרום בנקודה זו? הנני חבר ועדת הפנים של הכנסת, ואולי אני יכול לעשות משהו שם...

ברמת אביב יש בית נוער יפה ומסודר, אך לדעתי הוא מוזנח. אשמח מאד אם פועלי אגודת ישראל יהיו ברמת אביב... העיקר הוא שתהיה ביניכם קנאה לחינוך ילדים. אשמח מאד אם יעשה זאת כל גוף וגוף.

- בענין הצופים: הייתי רוצה לקבל פרטים על ערבים, מוסלמים, נוצרים ודרוזים - מה מספרם? מה הם הקשרים? באיזו מידה הם משתתפים בהנהגה ובארגון הגג?

אמרתם כי אין אורה ציבורית. האם זה לא נובע מכך שבזמני, תנועת הנוער היתה נמצאת ברחוב? אם במסדר, אם בשירה, אם בריקוד - תמיד נמצאנו ברחוב. האמת היא, כי עתה הם לא נמצאים ברחוב... הם לא עושים חגיגות... לא הזמנות וכו'. יש ניתוק... מה אתם עושים למען הידוק הקשר ביניכם ובין הקהל, הציבור?

- בעיית מדריכים בשכר: בזמני לא היה דבר כזה. יש לפתח את ההדרכה בתוך החניכים עצמם. דומני, כי בשטח זה של הדרכה לא נעשה מספיק.

- איך אתם יכולים להיענות לצה"ל?

סגן שר החינוך א. ידלין: קוראים לזה תל"ת (חיילים ללא תשלום).

מ. בן-פורת:

אין חלוקי דעות שיש לעודד תנועות נוער, שכן זוהי מלאכה ברוכה, ואנחנו זקוקים להן. אולם, אין זה פוטר אותנו מלהסתכל על התנועות ולהסיק מסקנות...

ועוד הנחת שאני רואה אותה: - המדריכים אשר מתלבטים בקשיים ובבעיות לאור הרקע החברתי, אם זה אופן עבודתו של מדריך, ואם זה התכנים - מבקשר בין התכנים ובין ההדרכה?

מ. בן-פורת;

- דובר כאן על הצופים, וכאן ברצוני לקבוע כי אתה מגיע למסקנות מענינות. כלומר, לא רק זה שאם אתה מקבל תקציבים מהממשלה לבניית מועדונים - בזה פתרת את הבעיה... אני מבין שהמוצע שאחם משקיעים לילד, לגולגולת הוא 55 ל"י...

הח' אמנון ברזל:

זה כולל סך הכל משכורות של 1,5 מיליון ל"י למזכירי חטיבה

מקצועיים.

מ. בן-פורת:

החופעה הקיימת של הצופים היא שמדריך איננו מקבל שכר, או שהוא מקבל רק להוצאות. אכן קיימת התלהבות של הנוער שנמצא בצופים. מדוע יש הבדל בין הרוח הזו? המדינה לא יכולה לשאת ב-6-7 זרמים של תנועות. גם לא הרשויות המקומיות.

- מה נותנות 2-3 תנועות דתיות?

אם באה רשות מקומית אחת ואומרת: מספיק שתהיה לה תנועה אחת, עם מועדות אחד מהזרם הדתי... הרי שהיא יכולה לעשות זאת. המדינה אינה חייבת, וגם לא משרד החינוך, להסתגל לכל תנועה נוער. זוהי גם התשובה לגבי מועדונים.

אתה נתקל בשכונה שיש לה 3-4 מועדונים.

ובסך הכל אתה מוצא בהם אולי 100 נערים. האם בשביל זה המדינה צריכה לשאת בזה?

אני בעד תנועות נוער, אבל יש גם לעשות "בדק-בית" בשטח זה. יש רשויות מקומיות שמקיימות חינוך משלים. שם אין לך התפלגות מעין זו. גם הדתיים מוצאים סידור שאיננו מתנגד לתפיסה שלהם. ואכן זה שרוצה למצוא הווי בליל שבת, מוצא אותו.

כמובן שכל זה אינו פוטר את משרד החינוך

מבחינת העזרה לתנועות, וחבל מאד שנעשה קיצוץ בתקציב, שכן החינוך המשלים עדיין לא הגיע למצב שיכול לספק את צרכיו.

לפעמים אתה בא למועדות של נוער

העובד ומוצא שם 5 חניכים. מדוע? מדוע מדווחים שהיו 3 פעולות כשהאמת היא שהיתה רק פעולה אחת. מה קרה?

היו"ר א. כץ:

מהו הקשר - אם הוא חיובי או שלילי - בין המפלגות ובין תנועות הנוער

היום, בשנת 1970?

- מהי תנועה חסויה? איך אפשר

ליהפך לתנועה חסויה? אני יודע שהצופים היא תנועה חסויה.

- האם יש מפעלים משותפים לכל חנועות

הנוער? הכוונה, לסמנר, קבוצת מדריכים ועוד. אם אין, למה? ואם יש, אבקש לפרט.

- קבלתי נתונים סטטיסטיים של כל

תנועות הנוער עם הרכב גילי ומיני. ואני למד מתוך זה כי כיום, תנועות נוער מכסות 25% של ילדים, מגיל 9 עד 18.

היו"ר א. כץ:

אני מוצא כאן דברים מענינים מאד.
יש תנועות שהפירמידה היא תשתית יחסית בגילים. במיבנה זה
יש תנועות, כמו: הצופים, מכבי הצעיר, מחנות עולים. ישנן תנועות
שהתשתית היא מאד צרה, והגג במקרה זה רחב. אני לא מתכוון לסקציה
המקצועית.

המצב לגבי בני עקיבא (מפרט) הוא
כמו המצב של השומר הצעיר. 16-18. אלה תנועות נוער חנוכיות,
ולא מקצועיות; הנוער העובד והלומד - מצבו נורמלי מבחינת
הפירמידה.

היחס המינני בכל תנועות הנוער, פרט
לאקת או שתיים, יש קוב מכריע לבנים. כדאי לעמוד על הסיבות
לכך. מדוע?

מ. ידון:
כולנו יודעים מה היעוד של תנועות
הנוער. הואיל ואני יודע שדוקא נקודת
התורפה היא בשכונות ובעיירות עולים ובפרברים - דוקא שם לא
מורגשת העבודה הממשית של תנועות הנוער. כיצד אתם מסבירים
את זה?

ז. הרמן:
רציתי לשאול שאלה דומה לשאלתו של
חבר הוועדה אליעד. אני מסכימה
שהערכים נשארים במקומם, אבל יש ערכים יסודיים בקידום החברה.
אין להתעלם מהפיתוח הטכנולוגי של החברה... קיימת גישה חדשה
של פיתוח קהילתי. זהו מדע שאנחנו מתחילים להתקדם בשטחו.
לדעתי, מרכז קהילתי שכולל את בית
הנוער - זהו דבר חיוני מאד לפיתוח הסביבה, לחיזוק המשפחה ולקידום
החינוך.

לכן אני שואלת: כיצד אתם מתייחסים
לנושא? האם בדקתם באופן מעמיק את המשמעות של ההתפתחות הזו
בשביל תנועות הנוער? אני רואה בזה את חשיבות של המקום, של
הבית, של הקן ושל התנועה... אין ספק בזה. אפילו כשיש בית נוער
מפואר צריך לזכור שהעבודה הקהילתית חשובה מאד. השאלה היא: מה
עושים בתוך המיבנה, ולא הבניין המפואר הוא החשוב...

כשיש מיבנים במקום, אז תנועות
הנוער מתחשבות בהם. וכאן ברצוני לומר לכם, כי התחלתי לעסוק
במחקר - ועדיין זה נמשך - כדי לדעת כמה מיבנים, כולל של תנועות
נוער, כמה כיתות, וכמה בחי ספר מקיפים, וכמה חדרים במרכזי נוער
הנם בלתי מנוצלים?

ידוע לנו היטב שישנם מיבנים רבים
שהם בלתי מנוצלים, גהם ריקים במשך היום. כידוע, אנחנו חיים היום
במצב של חוסר תקציבים, ויש אפשרות למצוא גישה מבפנים, בלי להתחיל
בבנייה חדשה וכו'. האמת היא, כי קשה לנו מבחינה כספית.

- כיצד ממשיכים בעבודת התנועה לאחר

שמתגייסים לצבא?

ז. הרמן:

- ברצוני לדעת, מהו הגיל הממוצע של המדריך? האם המדריך הצעיר, שהוא בין 16-17 שנה, יכול לטפל בבעיות נוער, בהתחשב עם זה שהנוער היום הנו מתוחכם, "סופיסטיקט" יותר מבעבר? זה כמובן דורש חינוך יותר רחב של מדריכים. מה יש לעשות בכדי לקדם את העניין?

- בקשר לשכר, דבר שמעסיק אותי מאוד: איך אפשר לשפר את מעמדו של מדריך? עד כמה יכול בחור כזה יכול להתרכז בעבודתו בתנועות נוער?

- הקשר של המפלגה והקשר הפוליטי: כיצד רואים בני הנוער את עתידם בקבוצים? הבחור או הבחורה שגדלו בקבוץ, יש להם זיקה גדולה יותר מאלה שגדלו בסביבה עירונית.

ש. ארבלי-אלמוזלינו:
כשאנחנו מדברים על תנועות נוער, בלי ספק שכל אחד מאתנו מדבר על כך מתוך הערכה. אולם, כואב מאוד כשאנחנו רואים שהשפעת תנועות הנוער איננה מתרחבת. לדעתי, להיפך, היא הולכת ומצטמצמת. מדוע הם נמצאים בנסיגה כזו? האם זה עקב תקציב? האם זה עקב מחסור במועדונים ובתי נוער?

אילו היו לנו מספיק מועדוני נוער, כפי שצריכים להיות, אותם מועדונים שעומדים לרשות תנועות הנוער - לדעתי, אינם מושכים, וגם אינם מספיקים. אם זה צריך, וצריך קטן, עלוב - זה איננו מושך את הנוער.

הקצבה שנותנת העיריה היא כל כך זעומה, שזה איננו מקיים אותם. הלואי והיו יותר זיותר מועדונים, ותנועות נוער. כולנו נבורך על כך... ולא חשוב איזו מסגרת שתהיה. העיקר שלא יימצאו נערים ברחוב.

זאת ועוד: אינני חושבת שהכלים בהם משתמשים תנועות הנוער כיום מתאימים למציאות שלנו שהשתנתה כל כך. תנו לנו להם לרקוד במועדונים... צריך להתאים לאוירה שישנה בחוץ. האם המועדון יכול למלא את החסר הזה?

- לגבי המדריכים: ח"כ בן-פורת נתן השוואה בין הצופים ותנועות אחרות. האם המדובר הוא בשכר? לדעתי, בנקיטת קימוצים לא נשיג את המטרה...

- יש לי הרגשה שתנועות הנוער זנחו את השכונות. בשכונות אין מספיק פעולות. מדוע? והרי התנועות מיועדות לפעול בשכונות...

- מה אתם עושים להעלאת רמתו של

המדריך?

הרב נריה:
רבותי! אני מתפלא שתנועות הנוער עדיין מחזיקות מעמד עקב השינוי הגדול שחל. זהו פלא עצום, שכן הלחץ הגדול של ההתפתחות הטכנולוגית במדינה, והלחץ של הורים הוא כזה שהשמיט מאתנו את כל ההגה. אילמלא התנועה הקבוצית שעושה כמיטב יכולתה, ספק אם היינו עומדים באוחו מקום שבו אנו עומדים כיום. אתם יכולים לראות ברשימה שבידי היושב ראש על התנועה הקבוצית שהיא בשפל. אבל, "אליה וקוץ בה". המדריכים יודעים שהסיכויים בשכונות לצאת לנח"ל היא זעומה. ואינני בא להאשים. להיפך, אם יש לנו רכוש

היום, הרי זה הודות לתנועה הקבוצית שעושה, כאמור, כמיטב יכולתה.

התפלאתי על ח"כ בן-פורת שביטל כל כך את ערך המועדונים של תנועות הנוער. הייתי מבחין בין חינוך ועיסוק. אין שם בכלל חינוך. ואם יש חינוך, הרי שזה קיים בתנועות נוער. הוא לא תמיד מספיק, ולא משיג. אבל, יש שם חינוך, ויש גם תוצאות ברוכות. כל אותן ההיאחזויות הן פרי מועדוני נוער, ולא פרי החינוך המשלים.

חמשת הילדים שיימצאו במועדון, מחר ילכו לירדן, לגולן... זהו דבר שלא נמדד בכסף. זוהי שארית הפליטה של הנוער החלוצי שהוא תשתית המדינה. משום כך אני לא מבין את ההערה הזו של ח"כ בן-פורת.

זאת ועוד: מפלגות, התפלגויות וכו' - זה לא כל כך בריא. בסופו של דבר יש שם חינוך פוליטי, וזה פירושו - אזרחות טובה, אזרחות פעילה.

אם אני רוצה שמחר ילכו להיאחזות של בני-עקיבא, או של נוער העובד, הרי שאני צריך לחזק אותם. (מ. בן-פורת: האם ישנם 9 סוגים של אזרחות?)

למועדוני תנועות נוער הקציב משרד החינוך 3 מיליון ל"י לשלוש שנים, וזהו ממש עלבון. בצורה מקבילה נוחן גם משרד השיכון. אינני חושב שבעיית תנועת נוער תפתר רק ע"י כסף... אבל עזרה מינימלית צריך לתת כדי שלא לחזר על פתחי נדיבים.

לתברת הכנסת ארבלי ברצוני לומר, כי כל כוחה של תנועת נוער היא בזה שהיא מתנגשת עם הזמן, ולא צועדת עם הזמן.

היו"ר א. כץ: אני מודה לכל האורחים. אנו נחראה ביום ב' הקרוב.

(נציגי תנועות הנוער עוזבים את הישיבה)

היו"ר א. כץ: סיור חברי הוועדה לבית הסלביזיה יתקיים בשבוע הבא, ביום ב', משעה

7.00 עד 10.00 בלילה.

(ב) בישיבה הקודמת בקשו החברים להביא הצעה לוועדת המשנה לעניני ספורט, ואני מציע שחיה ועדת משנה ליד ועדת החינוך, והחברים שגילו עד כה התענינות מיוחדת בנושא הספורט, אני מציע שיהיו: שושנה ארבלי, נסים אליעד, דוד קורן, יוסף חמיר ואנכי היושב ראש.

אני מודה לכולכם. הישיבה נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 13.30.